

2012

Varhaisen tuen käsikirja

Pieksämäen kaupunki

Pahinta on, jos
kukaan ei puutu
- Jokainen meistä
voi puuttua!

Sisällys

1. Käsikirjan käyttö ja tarkoitus	2
2. Perustietoa varhaisesta puuttumisesta ja tukemisesta.....	2
3. Huolen puheeksi ottaminen varhaisessa puuttumisessa	3
3.1 Milloin otan huolen puheeksi.....	3
3.2 Miten toimin huolen vähentämiseksi ja valmistaudun puheeksi ottamiseen	4
3.3 Toimintamalli huolen tilanteessa tai lastensuojelutarpeen ilmetessä.....	5
3.4 Ilmoitusvelvollisuus.....	7
3.5 Lastensuojelutarpeen selvitys ja avohuolto Pieksämäellä	7
3.6 Sosiaalipäivystys.....	10
4. Vaitiolovelvollisuus ja tietojen luovuttaminen.....	10
5. Lomakkeet.....	10
5.1 Huolen puheeksioton ennakointilomake	10
6. Liitteet.....	13
Liite nro 1	13
Liite nro 2	14
Liite nro 3	15
Liite nro 4	16
Liite nro 5	17
Liite nro 6	18
7. Lähteet	24
8. Lait ja asetukset	24
9. Kirjallisuutta ja linkkejä.....	24

1. Käsikirjan käyttö ja tarkoitus

Varhaisen puuttumisen ja tuen toimintamallin kehittäminen käynnistyi Pieksämäellä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyön myötä. Silloin havaittiin, että on tarpeen tarkastella lapsiperheiden kanssa tehtävän työn toimintatapoja, jotta perheitä osataan tukea oikea-aikaisesti, riittävän varhain ja oikein kohdennetusti.

Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä nimesi kokouksessaan 2.2.2011 moniammatillisen työryhmän valmistelevaan ja laatimaan Pieksämäen kaupunkiin varhaisen tuen käsikirjaa (Liite nro 1; Varhaisen tuen työryhmän kokoonpano.)

Käsikirjan tarkoituksena on tehdä näkyväksi ja jäsentää lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattua varhaisen tuen työtä. Se on tarkoitettu sekä työntekijöille että esimiehille ja siinä kuvataan konkreettisesti varhaisen tuen ja puuttumisen tavoitteita, työmuotoja sekä niiden arviointia. Tavoitteena on työntekijöiden ammatillisuuden vahvistuminen, eri toimijoiden välinen yhteistyö ja uusien monialaisen toimintamallien kehittäminen.

Verkostotyö on kustannuksia säästävä ja osaamista syventävä työskentelymalli, jossa periaatteena on asiakaslähtöiseen työtapaan ja avoimuuteen sitoutuminen. Tavoitteena on lisätä eri tahojen tietoa toistensa varhaisen puuttumisen toimintamalleista sekä yhdistää voimavaroja. Käsikirja tukee paikallista ja seutukunnallista kehittämistoimintaa sekä vahvistaa varhaisen puuttumisen käytäntöjä peruspalveluissa ja -toiminnoissa. Käsikirja toimii myös apuna lapsen ja perheen tukiverkoston rakentamisessa.

Yksi perheen keskeinen tehtävä on vanhemmuus. Lapsen kasvatusta, opetus, hoito, huolenpito ja rakkaus ovat vanhempien vastuulla. Tänä päivänä lasten, nuorten ja lapsiperheiden elämä ja arki on monimuotoista ja välillä haasteellista. Haasteellisissa tilanteissa lapsi/nuori ja perhe kaipaavat usein tukea sekä apua perheen ulkopuolelta. Käsikirja kannustaa sinua työntekijänä valmistautumaan ja toimimaan pulmatilanteissa mahdollisimman varhain, jolloin tukemisen mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on vielä runsaasti.

Ihmisten elämään puuttuminen on aina samalla lupaus tehdä jotain yhteistyössä vanhempien kanssa heidän lapsensa ja perheensä parhaaksi. Lähtökohtana on yhteisen sävelen löytäminen lapsen, nuoren, perheen ja heitä auttavien työntekijöiden kesken. Mitään ei tapahdu vanhempien tietämättä ja ilman heidän suostumustaan. Työntekijä kunnioittaa vanhempien asiantuntijuutta lapsensa asioissa ja heidän ensisijaista kasvatustavastuuta sekä tarjoaa siihen tukea.

Käsikirja edistää varhaisen puuttumisen toimintaa, jossa puuttuminen ymmärretään ennen kaikkea puuttumisena omaan huoleen. Huolten ei anneta kasvaa, vaan ne otetaan kunnioittavasti esiin ja ryhdytään vuoropuheluun sekä yhteistyöhön kaikkien niiden kanssa, joita asia koskee.

Käsikirjasta hyötyvät kaikki lasten, nuorten ja heidän perheiden kanssa työskentelevät toimijat Pieksämäen kaupungissa sekä seurakuntien ja järjestöjen työntekijät.

2. Perustietoa varhaisesta puuttumisesta ja tukemisesta

Suomessa varhainen puuttuminen on esillä muun muassa uudessa hallitusohjelmassa, Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa (KASTE) sekä Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa. Ohjelmissa painotetaan lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta sekä työntekijöiden ja perheiden välistä varhaista avointa yhteistyötä.

Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvu- ja elinympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä etusija erityiseen suojeluun. Varhainen puuttuminen ja tuki on ehkäisevää lastensuojelua, jossa eri alojen työntekijät ja lapsen lähiverkosto tekevät yhteistä työtä lapsen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Varhaisen tuen ajatuksena on, että lapsen hyvinvointi saavutetaan tukemalla vanhemmuutta ja perhettä.

Varhainen puuttuminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden ongelmiin ei yksistään riitä, vaan tarvitaan myös hyvinvointia rakentavaa ja ongelmia ehkäisevää työtä.

Varhainen puuttuminen ymmärretään toimimiseksi mahdollisimman varhain, avoimesti ja yhteistyössä ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi tai niiden vaikeutumisen estämiseksi. Olennaista on toimia silloin, kun mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on runsaasti. Varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi. Varhainen tuki on toimintaa, jolla pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain heti huolen havaitsemisen jälkeen. Toiminnan ytimenä on ihmisten aito osallisuus, läheisverkostojen tuen hyödyntäminen sekä joustava, rajoja ylittävä yhteistyö. Varhaisessa vaiheessa tarjottu laadukas tuki on vaikuttavaa ja tuloksellista.

Vanhempien omat voimavarat ja motivaatio ovat onnistumisen tärkeitä lähtökohtia. Niitä voidaan hyödyntää, kun tukea tarjotaan perheen pulmien ollessa vielä pieniä. Keskeistä onnistumiselle on myös kaikkien lapsiperheiden kanssa työskentelevien yhteistyö lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

3. Huolen puheeksi ottaminen varhaisessa puuttumisessa

Huolen puheeksi ottaminen on tapa ottaa hankala asia puheeksi asiakasta kunnioittaen ja tukea tarjoten. Se on väline, jolla työntekijä pystyy jäsentämään omia työskentelysuhteitaan ja niihin liittyvää huolta. Menetelmä helpottaa varhaista huolen esille ottoa ja parantaa asiakasyhteistyötä. Huolten kartoittaminen perustuu huolen vyöhykkeistöön (kts. sivu 4), jonka avulla työntekijä kartoittaa kohtaamiensa lasten, nuorten ja lapsiperheiden kohdalta omaa huoltaan.

- Huoli kohdistuu sekä lapsen/perheen selviämiseen että omiin toimintamahdollisuuksiin
- Huolen lähtökohtana ovat työntekijän havainnot, jotka syntyvät kontaktissa ja tuntuvat työntekijässä

Tavoitteena on auttaa työntekijää jäsentämään huoltaan, puuttumaan varhain omaan huoleensa sekä tunnistamaan omia toimintamahdollisuuksiaan näissä tilanteissa.

3.1 Milloin otan huolen puheeksi

Varhaisessa puuttumisessa keskeinen työväline on henkilön lapsesta tai nuoresta kokema subjektiivinen huoli, mikä perustuu siihen ainutlaatuiseen kontaktitietoon, joka kullakin lapsen tai nuoren kanssa tekemisissä olevalla henkilöllä on. Aikuisilla on työnsä tai tehtävänsä puolesta erilaiset auttamismahdollisuudet, jolloin huoli lapsesta voi olla eriasteinen. Keskeistä on luottaa omiin tunteisiinsa, omaan huoleensa. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta merkittävien riskien tunnistaminen on tärkeää, koska niiden avulla voidaan arvioida lapsen hyvinvointia. Toimijoiden kyky tunnistaa riskejä on ammatillista osaamista, ja sillä on aina merkittävä vaikutus lasten hyvinvointiin. Ilman omakohtaista huolta ei synny toimintaa riskien vähentämiseksi.

Vanhemman ja kasvattajan tulee luottaa omaan tunteeseensa lapsen avun tarpeen kohdatessaan. Tärkeintä ei ole ongelman määrittäminen vaan, se että siihen puututaan jo varhaisessa vaiheessa ja ryhdytään selvittämään mahdollista ongelmaa.

Varhain puututaan, kun

- aikuisella tai työntekijällä nousee huoli lapsesta, nuoresta tai perheestä
- halutaan estää lapsen, nuoren tai hänen perheensä ongelmien kasaantuminen tai kärjistyminen
- halutaan ehkäistä tai pysäyttää syrjäytyminen
- tunnistetaan ajoissa ongelmat lapsen/nuoren kehityksessä ja käyttäytymisessä tai tunne-elämässä
- pyritään löytämään jo kriisitilanteen alkuvaiheessa ratkaisuja mahdollisimman varhain

Huoli otetaan pääsääntöisesti aina ensiksi puheeksi vanhempien kanssa. Sitä, miten huolensa ilmaisee, kannattaa pohtia jo ennen vanhempien tapaamista. Apuna voit käyttää STAKES:n huolen puheeksi ottamisen ennakointilomaketta. (lomake 5.1)

Huolen vyöhykkeistö on kehitetty työntekijän avuksi jäsentämään työntekijän kokeman huolen astetta, omien auttamismahdollisuuksien riittävyttä sekä lisävoimavarojen tarvetta (perheen läheiset, eri tahojen toimijat yms.) Vyöhykkeistö on apuväline myös yhteistyön kehittämiseksi. Tarkoituksena on selkiyttää työntekijöiden keskinäistä ja perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Se tarjoaa kaikille ymmärrettävän ja yhteisen käsitteen: oma huoli.

HUOLEN VYÖHYKKEISTÖ

Tom Arnkil & Esa Eriksson, THL

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
Ei huolta lainkaan	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa ja on tuntuva. Luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin* lisäämisen tarve.	Huolta on paljon ja jatkuvasti, huoli erittäin suuri. Omat keinot loppumassa tai lopussa. Lisävoimavaroja, kontrollia ja muutos tilanteeseen saatava heti.

- kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla jotakin epätoivottavaa asiaa esim. päihteiden käyttöä

Huoli lapsesta tai perheestä ennakoi heidän tilanteensa mahdollista huononemista ilman muutosta tai asiaan puuttumista. Huolen puheeksi ottaminen voi nostattaa perheessä pintaan monenlaisia tunteita, yllättyneitä, torjuvia sekä mahdollisesti myös helpottuneita. Puheeksi ottamisen yhteydessä molemminpuolisen ajatusten vaihdon tulisi olla mahdollisimman avointa ja tähdätä lasta koskevan huolen poistamiseen. Puheeksi ottamisessa on huomioitava myös se, kuinka huolensa vanhemmille ilmaisee. On tärkeää, että puhuu omasta huolestaan, eikä perheen tai lapsen ongelmasta. Myös sen ennakointi, kuinka vanhemmat kyseisen huolen puheeksi ottoon reagoivat, on syytä huomioida. Huoli koskee aina tulevaisuutta, ei jo tapahtuneita asioita. Puheeksi ottamisen tavoite on saada huoleen ratkaisu joko omilla toimintamahdollisuuksilla tai käyttämällä apuna yhteistyöverkostoa. (Eriksson ym. 2005, 21.)

Huolen konkretisointi auttaa työntekijää selkiyttämään huolenaiheita ja pohtimaan mahdollisia tukikeinoja.

Huoli on työntekijän subjektiivinen näkemys, joka syntyy työskentelytilanteessa. Huoli lapsesta tai perheestä herää työntekijän omista havainnoista, joita hän tekee lapsen käytöksestä tai perheen tilanteesta. Tekemiään havainnoita hän peilaa aikaisempiin kokemuksiinsa ja käytössään oleviin tietoihin ja taitoihin. Työntekijöillä on käytössään paljon ns. hiljaista tietoa, jota karttuu koulutuksen sekä työ- ja elämäkokemuksen kautta.

Huolen havaitseminen ja puheeksi ottaminen vaativat myös henkilöstöltä hyvää ammattitaitoa, havainnointikykyä, työhön sitoutumista ja rohkeutta. Laadukkaan kasvatuksen toteutuminen edellyttää ammattitaitoisen henkilöstön ja vanhempien välistä kiinteää yhteistyötä eli kasvatuskumppanuutta. Yhteistyö perheen kanssa on noussut entistä tärkeämmäksi kasvatuskumppanuuksajattelun myötä. Hyvässä asiakassuhteessa myös vaikeiden asioiden puheeksi ottaminen on helpompaa.

PUHEEKSIOTTAMISEN PELISÄÄNNÖT:

1. Pohdi huoltasi ja mieti, missä asioissa aidosti tarvitset huoltajien apua lapsen tukemisessa.
2. Mieti, mikä lapsen kanssa työskentelyssä on hyvää ja toimivaa.
3. Mieti miten ilmaiset itseäsi niin, ettei puheesi tule tulkituksi moitteeksi tai syytteeksi.
4. Ennakoi, miten sanoihisi reagoidaan ja mitä tapahtuu, jos teet sen mitä ajattelit.
5. Keskustele mahdollisesti työkaverin kanssa tavasta lähestyä perhettä, mikä auttaa aitoon vuorovaikutukseen ja jatkamaan yhteistyön rakentamista.
6. Kun tunnet, että olet löytänyt rakentavan ja kunnioittavan lähestymistavan, ota huolesi puheeksi sopivan ajan tullen ja sopivassa paikassa. Kuuntele, ole joustava ja läsnä tilanteessa.
7. Puheeksi ottamisen jälkeen pohdi, mitä tapahtui. Kävikö niin kuin ennakoit? Mitä opit tilanteesta? Miten turvaat osaltasi dialogin ja yhteistyön jatkamisen?

- **Koskaan ei ole liian aikaista olla avoin**

- **Koskaan ei ole liian aikaista ryhtyä vuoropuheluun**

- **Koskaan ei ole liian aikaista ryhtyä toimimaan yhdessä!**

3.3 Toimintamalli huolen tilanteessa tai lastensuojelutarpeen ilmetessä

Puheeksi ottona tavoitteena on perheen ja työntekijän huolen väheneminen ja toiveikkuuden lisääntyminen. Päämääränä on tukitoimien mahdollistuminen ja ratkaisujen löytyminen tilanteeseen. Samalla kartoitetaan myös verkoston tuen mahdollisuudet asiakkaan parhaaksi. Kun olet ottanut huolen puheeksi perheen kanssa, sovi siitä miten toimitaan huolen vähenemiseksi ja väistymiseksi.

Ehkäisevä lastensuojelu arkityössä

Alla yksinkertaistettu toimintamalli huolentilanteessa.

ASIA	MITÄ TEHDÄÄN	KUKA TEKEE
huoli lapsesta herää	Kirjataan havainnot ylös	Työntekijä, jolla huoli lapsen/nuoren hyvinvoinnista herää
konsultaatioyhteydenotto (tarvittaessa)	Keskustellaan työyhteisössä. Konsultoidaan tarvittaessa lastensuojelua. Päätetään ottaa huoli puheeksi.	huolen havaitsija
Huoltajien mukaanotto	Tarjotaan tukea ja apua → keskustellaan vanhempien kanssa ja sovitaan tarvittavista jatkotoimenpiteistä sekä yhteistyötahoista. Seurataan tilannetta ja aktivoidaan perhettä oman tilanteensa kohentamiseen.	huolen havaitsija
Jatkotoimet	Jos yhteistyön/seurannan aikana tilanne helpottuu → huoli poistuu, jos tilanne pahenee → arvioidaan jatkotoimenpiteet ja lastensuojeluilmoituksen tarve.	huolen havaitsija, työtiimi
Monialainen yhteistyö eri hallinnonaloilla	Tarvittaessa järjestetään vanhempien kanssa moniammatillinen yhteistyöneuvottelu, jossa kootaan yhteen eri henkilöiden havainnot ja sovitaan jatkotoimenpiteistä.	huolen havaitsija,
Lastensuojeluilmoitus	Tarvittaessa tehdään pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämisestä tai lastensuojeluilmoitus lastensuojeluun (LsL 25§). Lastensuojeluilmoituksesta ja sen sisällöstä kerrotaan myös huoltajille.	huolen havaitsija
Jatkotoimenpiteet, lastensuojeluselvytys	Arvion lastensuojelun tarpeesta tekee lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Vastuu siirtyy lastensuojelun sosiaalityöntekijälle joka arvioi tarvittavat tukitoimet. Huolen kantaja/ilmoituksentekijä kutsutaan aloituspalaveriin yhdessä asiakkaan kanssa. Yhteistyö jatkuu lapsen/nuoren, huoltajien ja lastensuojelun työntekijöiden kanssa. Lastensuojelu arvioi tarvittavat jatkotoimenpiteet ja kartoittaa yhteistyötahot. Tarvittaessa kiireellisetkin toimet ovat mahdollisia lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi.	Lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

Toimintamalli, varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/Pieksämäen seurakunnan varhaiskasvatuksessa ja nuorisotyössä

Liite nro 2 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/ Neuvola

Liite nro 3 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/ Koulut

Liite nro 4 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/Vapaa-aikatoimi

Liite nro 5 Varhainen puuttuminen/Pieksämäen seurakunnassa/Varhaiskasvatus ja nuorisotyö

Liite nro 6 Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/Päivähoito

3.4 Ilmoitusvelvollisuus

Meillä, jotka työskentelemme lasten ja nuorten kanssa, on lastensuojelulain 25§:n nojalla velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Ilmoitus on tehtävä aina, kun saamme tietää, että lapsi/nuori saattaa olla lastensuojelun tarpeessa. Lastensuojeluilmoitus tehdään aina kirjallisesti. Lastensuojeluilmoitus on asiakirja, joka asiakkaalla itsellään on oikeus nähdä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, palo- ja pelastustoimen, rikosseuraamuslaitoksen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanotto toimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt, sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Lastensuojelulaki (417/2007, 12.2.2010/88)

Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä lapsen kohdistunutta rikoslain [\(39/1889\) 20 luvussa](#) rangaistavaksi säädettyä tekoa. [\(20.5.2011/542\)](#)

Sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, on voimassa, mitä rippiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään tai määrätään. [\(20.5.2011/542\)](#)

3.5 Lastensuojelutarpeen selvitys ja avohuolto Pieksämäellä

Mitä lastensuojelu on?

Ennaltaehkäisevä lasten suojelu kuuluu peruspalveluille.

Lastensuojelun viranomaisten ydintehtävänä on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulain mukaisilla palveluilla tuetaan huoltajia heidän kasvatustyössään ja toteutetaan perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua. Perhe – ja yksilökohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja siihen liittyvä sijaishuolto sekä jälkihuolto.

Lastensuojelutarpeen selvitys

Lastensuojeluasia tulee vireille kun lastensuojelun sosiaalityöntekijä on vastaanottanut lasta koskevan lastensuojeluilmoituksen tai muuten saanut tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Asianosaiset(lapsi itse ja huoltajat) voivat myös pyytää itse lastensuojelutarpeen selvittämistä.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on 7 arkipäivän kuluessa ilmoituksen saapumisesta ratkaistava tehdäänkö ilmoituksen johdosta lastensuojelutarpeen selvitys vai onko ilmoitus aiheeton. Lastensuojelutarpeen selvitys on lain mukaan tehtävä kolmen kuukauden kuluessa. Selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelun tukitoimien tarvetta (Lastensuojelulaki 26 § ja 27§).

Lastensuojelutarpeen selvitys on prosessi, joka perustuu suunnitelmallisuuteen ja jonka aikana lapsi on lastensuojelun asiakkaana. Olennaista lastensuojelutarpeen selvitysprosessissa on perheen kanssa tehtävä suunnitelma ja sitouttaminen. Prosessin aikana lastensuojelun työntekijät tapaavat lasta ja vanhempia yhdessä ja erikseen. Teemoina ovat koti ja tärkeät ihmiset, lapsen/ nuoren arki ja tarpeet sekä vanhemmuus. Tavoitteena on erityisesti nostaa esille lapsen ja nuoren kokemuksia omasta elämästään. Prosessin aikana pyritään hahmottamaan lapsen elämän vahvuuksia ja mahdollisia muutostarpeita. Tapaamisissa keskustelujen apuvälineinä käytetään erilaisia kaavakkeita, kortteja, pelejä yms. Lapsen tilanteesta pyydetään lausuntoja esim. päivähoidosta, koulusta, terveydenhuollosta ja perheneuvolasta.

Prosessi dokumentoidaan ja sen päättää yhdessä asianosaisten kanssa pidettävä arviointikeskustelu, jossa sovitaan jatkotyöskentelystä tai työskentelyn päättämisestä.

Mikäli työskentely päättyy lastensuojelutarpeen selvittämisen jälkeen, myös lapsen asiakkuus lastensuojelussa päättyy silloin. Lastensuojelun asiakkuutta avohuollossa ei voida jatkaa asianosaisten tahdon vastaisesti. Ilman asiakkaan suostumusta voidaan toteuttaa ainoastaan kiireellinen sijoitus ja vastentahtoinen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet

Lastensuojelun avohuollon työ ja järjestettävät tukitoimet kirjataan lapsen lastensuojelun avohuollon suunnitelmaan. Suunnitelmassa määritellään tukitoimien tarkoitus ja kesto. Suunnitelmaa tarkistetaan yleensä puolen vuoden välein, mutta vähintään kerran vuodessa.

Pieksämäen kaupungissa järjestettäviä lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat: perhetyö, päivähoito, perhekuntoutus, tukihenkilö, tukiperhe, lapsiperheiden kotipalvelu, taloudellinen tuki harrastuksiin, koulunkäyntiin, asumiseen, ammatin hankkimiseen, ihmissuhteiden tukemiseen ja mahdollisiin erityistarpeisiin, erilaiset lapsen kuntoutus- ja terapiapalvelut, loma- ja virkistystoiminta, vertaistukitoiminta, verkostoyhteistyö lapsen ja perheen asioissa sekä avohuollon sijoitus. Avohuollon tukitoimet ovat perheelle maksuttomia.

Lastensuojelu: lastensuojeluilmoitus ja pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämisestä löytyvät ohjeineen osoitteista http://www.sosiaaliportti.fi/File/241b0f46-29a4-420e-8511-aaba5e0e5e39/Lastensuojeluilmoitus_ilmoitusosa.pdf ja http://www.sosiaaliportti.fi/File/8d1a0b65-7021-4d3d-87f8-dbd2b6d627db/Pyynto%20lastensuojelutarpeen%20arvioimiseksi_k%c3%a4sikirja.pdf .

Ennakolliselle lastensuojeluilmoitukselle ei löydy valmista lomakepohjaa sosiaaliportista vaan ilmoitus tehdään vapaamuotoisesti.

Lastensuojeluilmoitus lähetetään seuraavaan osoitteeseen:

Pieksämäen kaupunki Perusturva/Lastensuojelu,
PL 125,

76101 Pieksämäki, käyntiosoite: Vilhulantie 5, 76850 Naarajärvi

Hyvä käytäntö on, että asiakkaalle kerrotaan etukäteen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, ellei siitä koidu lapselle vaaraa. Lastensuojeluilmoitus on asiakirja, joka asiakkaalla on oikeus nähdä.

Pyyntö lastensuojelutarpeen arvioimiseksi on rinnasteinen ilmoitusvelvollisuuden kanssa ja lastensuojelun näkökulmasta yhtä kuin ilmoitus. Se kirjataan samalla tavoin ja aiheuttaa samat toimenpiteet, mutta se tehdään **yhdessä** lapsen ja/tai hänen vanhempansa kanssa.

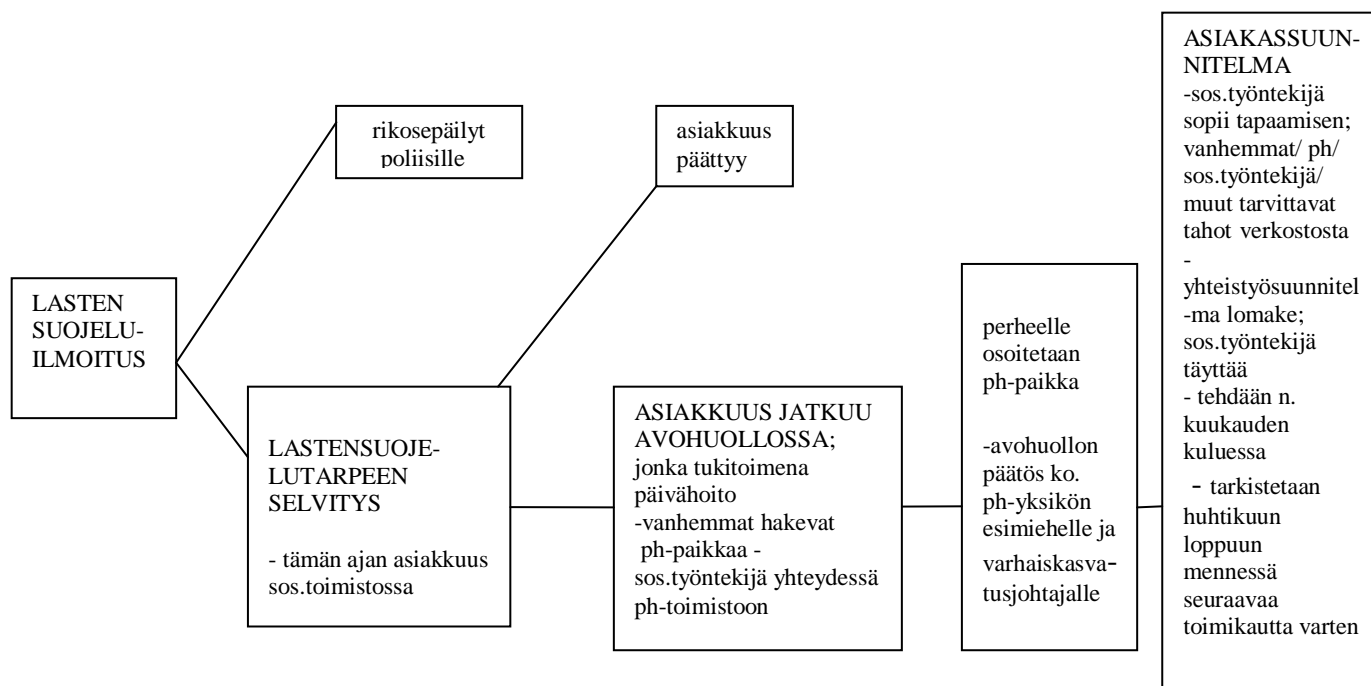
Pyyntö tehdään viipymättä ja jos lasta tai perhettä ei tavoiteta välittömästi, on tehtävä ilmoitus. Pyynnössä on myös ilmoitettava sen tekemiseen johtaneet syyt.

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus - uusi mahdollisuus syntyvän lapsen hyvän elämän ja hyvinvoinnin turvaamiseksi: Ilmoitus on tehtävä välittömästi **salassapitosäännösten estämättä**, jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi tarvitsee lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Ilmoituksen tekijällä on oltava **varma tieto** siitä, että tulevan lapsen vanhemmalla on esim. vaikea päihde- tai mielenterveysongelma, perheväkivaltatilanne tai vapausrangaistus. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tehdään **aikuissosiaalityöhön** (kaupungintalo, Pertinkuja 1), **ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystykseen puh. 112.**

Yhteistyösuunnitelma (päivähoito lastensuojelun avohuollon tukitoimena)

a) Lapsi ei vielä päivähoidossa b) Lapsi on jo päivähoidossa

LAPSI EI VIELÄ PÄIVÄHOIDOSSA

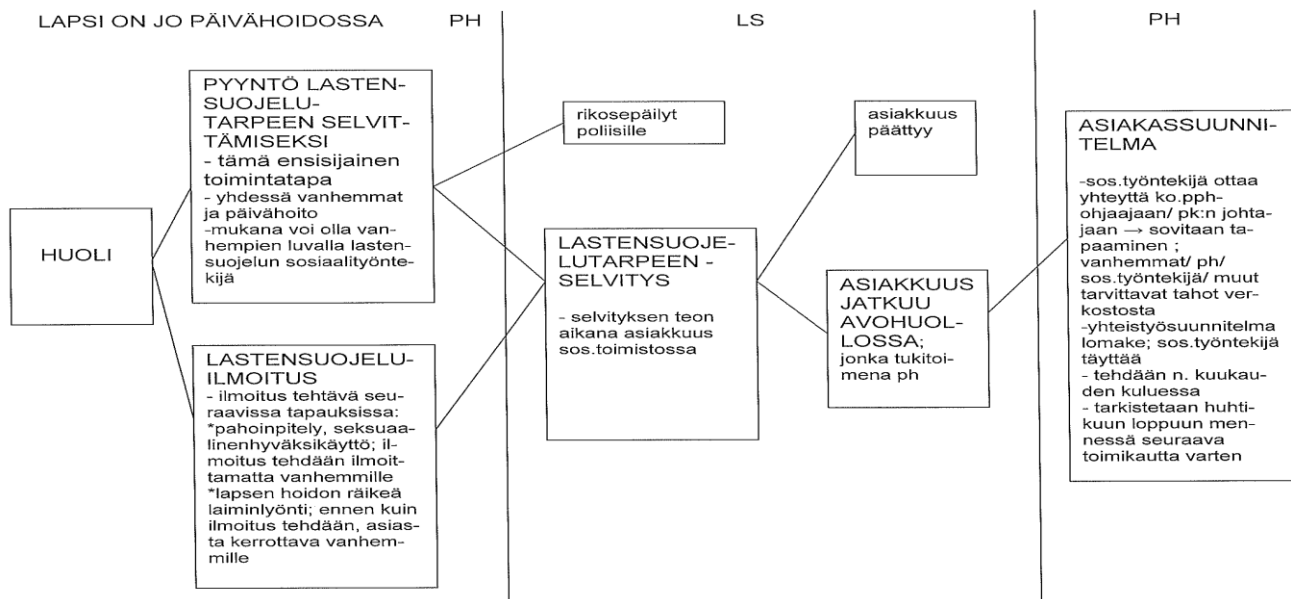

LAPSI ON JO PÄIVÄHOIDOSSA

PH

LS

PH

3.6 Sosiaalipäivystys

Akuutti kriisitilanne voi kohdata ihmisen ajasta tai paikasta riippumatta. Sosiaalisia hätätilanteita ovat mm. perheväkivalta- ja riitatilanteet, lasten ja vanhempien väliset ristiriidat, lapsen heitteillejätto tai sen uhka, aikuisen tai lapsen turvattomuus.

Virka-aikana sosiaalisissa hätätilanteissa auttaa asiakkaan oman kunnan sosiaalitoimi. Virka-ajan ulkopuolella toimii kuntien yhteinen sosiaalipäivystys, johon asiakas ohjautuu kiireellisessä tilanteessa jonkun muun viranomaistahon kautta.

Etelä-Savon sosiaalipäivystys palvelee Mikkelin, Ristiinan, Hirvensalmen, Mäntyharjun, Kangasniemen, Pertunmaan, Pieksämäen, Juvan, Joroisten, Rantasalmen, Puumalan ja Suomenniemen kuntien alueella olevia asiakkaita.

Sosiaalipäivystäjä on kunnan palveluksessa oleva toimivaltainen sosiaalityöntekijä, joka normaalin päivätyönsä ohella päivystää viikon kerrallaan matkapuhelimen ääressä. Sosiaalipäivystäjä toimii tiiviissä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa osana auttamisjärjestelmää.

Tarvittaessa sosiaalipäivystäjän saa kiinni hätäkeskuksen kautta. Myös muut viranomaistahot ohjaavat tarvittaessa asiakkaan sosiaalipäivystyksen avun piiriin.

Yhteydenotot virka-ajan ulkopuolella kaikkina viikonpäivinä: (arkisin klo 16.00 - 8.00, viikonloppuisin pe klo 16.00 - ma klo 8.00)

Hätäkeskus 112

Etelä-Savon Ensineuvo (015) 211 411 (www.hyvis.fi)

4. Vaitiolovelvollisuus ja tietojen luovuttaminen

Lähtökohta vaitiolovelvollisuudessa ja salassapidossa on, että asiakasta koskevat tiedot ovat salaisia eikä niitä saa luovuttaa ilman asiakkaan suostumusta.

Sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada salassa pidettäviä tietoja ja virka-apua pyynnöstä ja salassapitosäännösten estämättä olennaisesti vaikuttavista tiedoista ja selvityksistä, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812 § 20)

Salassa pidettäviä tietoja on kuitenkin oikeus luovuttaa ilman asiakkaan suostumusta, kun

- 1) se, jota asiakirja koskee, on hoidon tai huollon ilmeisessä tarpeessa terveytensä, kehityksensä tai turvallisuutensa vaarantumisen vuoksi eikä hoidon tai huollon tarvetta muutoin voida selvittää taikka hoidon tai huollon toimenpiteitä toteuttaa;
 - 2) tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi; tai
 - 3) tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä.
- (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812 § 17)

Muistathan, että velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus menee aina salassapitovelvollisuuden edelle!

5. Lomakkeet

Varhaiseen tukeen liittyvät lomakkeet löydät Pieksämäen kaupungin asemalta M eli [M:\Varhaisen puuttumisen lomakkeet](#)

5.1 Huolen puheeksioton ennakointilomake

Verkostotutkimus ja kehittämismenetelmät

T. E. Arnikl & E. Eriksson

HUOLEN PUHEEKSIOTON ENNAKOINTILOMAKE

Lomake on suunniteltu sähköiseksi lomakkeeksi. Voit kirjoittaa vastaukset suoraan lomakkeeseen. Jos haluat tulostaa lomakkeen ja kirjoittaa vastaukset siihen käsin, käy painamassa Enter jokaisen kysymyksen kohdalla (harmaa palkki), jotta saat tarvittavan tilan vastauksille tulostettavaan versioon.

Lomake on tarkoitettu tueksi tilanteissa, joissa:

- Sinulla on huolta lapsen/ nuoren hyvinvoinnista
- Et ole syystä tai toisesta ottanut asiaa selvästi puheeksi huoltajien kanssa ja
- Haluat kehittää huolen ilmiäsemistä osana työtäsi lasten ja nuorten hyväksi

Lomakkeessa on kolme osaa:

- 1) **A osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin kun *olet valitsemassa tilannetta*, jossa aiot kehittää huolen aiheesi puheeksiottamista.
- 2) **B osa** on tarkoitettu täytettäväksi silloin, kun olet juuri *valmistautumassa tapaamaan* lapsen/nuoren huoltajan tai huoltajat. Voit käyttää lomaketta myös muiden lapselle tärkeiden aikuisten kanssa.
- 3) **C osa** on tarkoitettu täytettäväksi pian tuon *tapaamisen jälkeen*.

A. Täytä, kun valitset tilannetta (kysymykset 1-3)

1a. Perustiedot lapsesta/nuoresta, perheestä (ilman tunnistetietoja)

1b. Perustiedot sinusta: toimipisteesi, ammattisi

2. Keitä perheenjäseniä tapaat ja mitä teet heidän kanssaan?

3a. Mistä olet huolissasi lapsen/nuoren tilanteessa?

3b. Mitä tapahtuu, jos et ota huoltasi puheeksi?

3c. Mille vyöhykkeelle huolesi sijoittuu?

Pieni huoli Huolen harmaa vyöhyke Suuri huoli

B. Täytä ennen tapaamista (kysymykset (4-8)

4. Missä asioissa (arviosi mukaan) lapsen/nuoren huoltaja/t kokee saavansa sinulta tukea?
Onko asioita, joissa hän/he voi kokea sinut uhkaavaksi?

Tuki:

Uhka:

5.a. Mitä voimavaroja lapsessa/nuorella ja hänen tilanteessaan näet ja mitä voisit niistä kertoa huoltajalle/huoltajille?

5b. Mitä sinä ja huoltaja(t) voisitte tehdä tahoillanne ja/tai yhdessä lapsen/nuoren tilanteen parantamiseksi?

6. Miten otat huolesi ja yhteistyötoiveesi esille? Sanoita; mieti vaihtoehtoisia tapoja ilmaista huolesi, se miten kerrot voimavaroista ja ehdotat yhteistyötä

7a. Ennakoin mitä tapahtuu puheeksiottamistilanteessa. Kuka reagoi ja miten?

7b. Ennakoi mihin puheeksiottaminen johtaa lähitulevaisuudessa?

Jos ennakoit, että puheeksiottaminen heikentää mahdollisuuksia huojentaa lapsen/nuoren tilannetta, palaa pohtimaan a) missä todella tarvitset huoltajan/ huoltajien apua ja b) miten saat tuon avun; eli sanoita yhteistyötarjoukseksi uudestaan.

8. Millainen tila ja aika olisi tällaiselle kohtaamiselle otollinen eli milloin ja missä otat asian puheeksi?

C. Täytä pian tapaamisen jälkeen (kysymykset 9-11)

9. Miten toteutit puheeksiottamisen?

10. Mitkä olivat tunnelmasi puheeksioton

a) alla:

b) aikana:

c) jälkeen:

11.a. katso ennakoitteesi kysymyksessä nro 7. Tapahtuiko niin kuin ennakoit vai jotakin muuta? Koitko jotain yllättävää?

11b. Miltä toiminta lapsen/nuoren tilanteen helpottamiseksi nyt näyttää? Mikä herättää toiveikkuuttasi? Mikä huolestuttaa edelleen?

11c. Mitä aiot tehdä tämän huolesi vähentämiseksi?

6. Liitteet

Liite nro 1

Varhaisen tuen työryhmä

Laitinen Seija, nuorisosihteeriksi; puheenjohtaja
Vesterlin Hannele, Lapset ja Perheet KASTE-hanke; sihteeri
Hännikäinen Päivi, koulukuraattori
Virtanen Marja, perheneuvolan perhetyöntekijä
Kiviluoto Helimaija; lastensuojelun perhetyöntekijä
Liukkonen Ritva, äitiys- ja lastenneuvola
Vuori Tuula, varhaiskasvatus (päivähoito)
Laakso Laila, Pieksämäen seurakunta lapsi ja perhetyö
Turunen Eeva, lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto

Liite nro 2

Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/ neuvolassa

Mittarina on työntekijän oma huoli lapsesta perheestä, ja tavoitteena on huolenvähenneminen tai häviäminen.

MINULLA EI OLE HUOLTA

Lapsi kasvaa, kehittyy ja käyttäytyy ikätasonsa mukaisesti.

Yhteistyö vanhempien kanssa on toimivaa.

Vanhemmat pystyvät riittävän hyvään vanhemmuuteen, ja heillä on voimavaroja.

Neuvolakäynnit toteutuvat suunnitellusti.

Lapsi saa riittävästi hoitoa, hoivaa ja huolenpitoa.

Muilta tahoilta ei kantaudu huolta lapsen ja perheen asioista.

MINULLA ON HUOLI

Huolen syntymisen kriteereinä ovat neuvolatarkastusohjelman sisältö ja suositukset ja / tai oma tunne huolen olemassaolosta.

-Otan huolen puheeksi vanhempien kanssa.

-Tiivistän yhteydenpitoa perheen kanssa (tihennetyt käynnit neuvolassa, puhelut, neuvolan perhetyöntekijän tapaamiset)

-Konsultoin neuvolatiimiä
-Tarvittaessa konsultoin muita tahoja perheen luvalla tai anonymisti (mm. kelto, pene, lastensuojelu, Alku-työryhmä).
"Miten minun olisi paras toimia"

-Annan perheelle tietoa muista palveluista.

-Ohjaan vanhemman omien palveluiden piiriin (lääkäri, sosiaalityöntekijä, päihde- ja mt-yksikkö jne) →seuraan tuen vaikutusta

HUOLENI KASVAA

Edellä mainitut toimenpiteet eivät poista huolta.

-Konsultoin muita tahoja perheen luvalla tai anonymisti (mm. kelto, pene, lastensuojelu, Alku-työryhmä).

-Kokoan verkostopalaverin yhteistyössä perheen kanssa.

→ sovitaan tukimuodoista esim.

päivähoidossa, neuvolan perhetyöntekijän kanssa

→ seuraan tuen vaikutusta

seurantapalaverissä, kirjallisen palautteen avulla tai neuvolakäynnin yhteydessä

-Teen lähetteen sovittujen käytäntöjen mukaan esim.

perheneuvolaan, Alku-työryhmään.

→ palaute tehdyistä toimenpiteistä

ja suunnitelmista kirjallisena neuvolaan tai palaute verkostopalaverissa

-Ohjaan vanhemman omien palveluiden piiriin

OLEN ERITTÄIN HUOLISSANI

Viimeistään nyt yhteydenotto lastensuojeluun ja / tai lääkäriin.

-Konsultointi ja ilmoitukset suoraan sosiaalityöntekijälle lastensuojeluun

-Lapsen ja perheen hyvinvointia tuetaan moniammatillisen tuen avulla.

Huoleni poistuu

Huoleni poistuu

Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/ Koulut

mittarina on työntekijän oma huoli lapsesta perheestä, ja tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen.

MINULLA EI OLE HUOLTA

Oppilas kehittyy, käyttäytyy ja oppii ikätasonsa mukaisesti.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on toimivaa.

Oppilaan koulunkäynti on säännöllistä.

Työntekijän luottamus omaan mahdollisuksiinsa on vahva.

MINULLA ON HUOLI

HUOLEN PUHEEKSIOTTAMINEN

Työntekijän huoli herää esim. oppilaan kehitymisestä, käyttäytymisestä, oppimisesta, sosiaalisista suhteista, tunne-elämästä tai perheeseen liittyvistä asioista.

Oppilaan koulunkäynti on epäsäännöllistä (poissaoloja yli 50 h).

Huoli otetaan puheeksi oppilaan/huoltajan kanssa esim. palaverissa koululla.

KONSULTOINTI JA TYÖPARITYÖSKENTELY

- luokanopettaja, luokanohjaaja
- rehtori
- erityisopettaja
- koulukuraattori
- koulupsykologi
- opinto-ohjaaja
- terveydenhoitaja/koululääkäri
- nuorisotyöntekijä

Perhettä ohjataan käyttämään tarvittavia palveluja.

HUOLENI KASVAA

Harmaa vyöhyke

Huoli jatkuu edelleen oppilaan asioissa, poissaoloja (100 h).

OPPILASHUOLTOTYÖRYHMÄ

Asia viedään oppilashuoltotyöryhmään, jossa tilannetta ja lisäresurssien tarvetta arvioidaan sekä tehdään jatkosuunnitelma.

YHTEISTYÖTAHOJEN HAKEMINEN JA VERKOSTOPALAVERT

- perheneuvola
- lastensuojelun sosiaalityöntekijä
- lastensuojeluilmoitus
- lääkäri

OLEN ERITTÄIN HUOLISSANI

Oppilaan tilanteeseen on saatava pikaisesti muutos.

MONIAMMATILLINEN TYÖRYHMÄ

Sosiaalityöntekijä arvioi lastensuojelutarpeen.

Lääkärin konsultaatio/ arvio oppilaan tilanteesta.

Koulu on mukana jatkotyöskentelyssä.

Huoleni poistuu

Huoleni poistuu

Liite nro 4

Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin vapaa-aikatoimessa

Mittarina on työntekijän oma huoli lapsesta perheestä, ja tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen.

MINULLA EI OLE HUOLTA

- nuori toimii ja käyttäytyy ikätasonsa mukaisesti
- nuorella on sosiaalisia suhteita
- nuoren ulkoinen olemus on siisti
- työntekijän luottamus omiin mahdollisuuksiin on vahva

MINULLA ON HUOLI

HUOLEN PUHEEKSIOTTAMINEN

- työntekijän huoli herää esim. nuoren käyttäytymisestä, sosiaalisista suhteista, tunne-elämästä tai perheeseen liittyvistä asioista.
- nuoren käyttäytyminen esim. nuorisotiloilla tai uimahallissa on aggressiivista, nuori ei sopeudu sääntöihin
- nuoren käyttäytymistä seuranneet vapaa-aikatoimen työntekijät tuovat huolen nuorisotoimen erityisnuorisotyöntekijälle joka sopii jatkotoimenpiteet mm. kuka ottaa yhteyden huoltajaan
- huoli otetaan puheeksi nuoren ja/tai huoltajan kanssa esim. puhelinoitto kotiin, kotikäynti tai palaveri nuorisotoimistolle.
- Perhettä ohjataan käyttämään tarvittavia tukipalveluja
- yhteistyö sujuu perheen kanssa → huoli poistuu
- jos huoli jatkuu → konsultointi lastensuojelun kanssa

Huoleni poistuu

HUOLENI KASVAA

harmaa vyöhyke

YHTEISTYÖTAHOJEN HAKEMINEN - VAIHTOEHTOINA

- huoli jatkuu edelleen nuoren asioissa, lapsi/nuori käyttäytyy normaaliin ikään tai kehitysvaiheeseen kuulumattomasti
- Asia viedään erityisnuorisotyöntekijälle, joka arvioi tilanteen ja tekee jatkosuunnitelman
- tarvittaessa yhteistyötahojen hakeminen ja verkostopalaverit
- lastensuojeluilmoitus, jonka tekee erityisnuorisotyöntekijä nuorisotoimen henkilöstön tai vapaa-aikatoimen henkilöstön puolesta.
- nuorisotoimi on tarvittaessa mukana jatkotyöskentelyssä

Huoleni poistuu

OLEN ERITTÄIN HUOLISSANI

viimeistään

YHTEYDENOTTO LASTENSUOJELUUN

- nuoren tilanteeseen on saatava pikaisesti muutos
- yhteydenotto lastensuojeluun
- nuorisotoimi on tarvittaessa mukana jatkotyöskentelyssä

VARHAINEN PUUTTUMINEN Pieksämäen seurakunta /lapset ja nuoret

Mittarina on työntekijän oma huoli lapsesta perheestä, ja tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen.

MINULLA EI OLE HUOLTA

- lapsi on leikkivä
- lapsi toimii ikätasansa mukaisesti
- toimiva keskusteluyhteys vanhempien kanssa
- perheen arki sujuu

MINULLA ON HUOLI HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN

- jos lapsi/nuori on yksinäinen, ei oman ikäistensä seuraa
- lapsella äkillisiä itku- ja raivokohtauksia
- lapsen/nuoren/vanhemman käyttäytymisessä tapahtuu muutos
- työntekijässä herää huoli →
- 1) keskustelu ensin työparin/lähiesimiehen/diakonin kanssa
- 2) puheeksiotto perheen kanssa
- yhteistyön tiivistäminen perheen kanssa,
- etsitään keinoja yhdessä miten kerhotoiminta voi tukea lasta/nuorta
- rinnalla kulkeminen, tilanteen seuraaminen, tarvittaessa ohjausta muihin auttajatahoihin
- yhteistyö sujuu perheen kanssa → huoli poistuu
- jos huoli jatkuu: konsultointi

Huoleni poistuu

HUOLENI KASVAA

- harmaa vyöhyke
YHTEISTYÖTAHOJEN
HAKEMINEN VAIHTOEHTOINA:
- lapsi/nuori käyttäytyy normaaliin ikään tai kehitysvaiheeseen kuulumattomasti
 - perheessä epävarmuutta ja avuttomuutta lapsen/nuoren kasvatuskysymyksissä sekä arjen sujumisessa
 - perheellä ei ole lähi- eikä tukiverkostoa →
 - puheeksiottaminen perheen kanssa
 - ohjaus muihin auttajatahoihin
 - jos tilanne vaatii: yhteys lastensuojeluun
 - yhteistyö tarvittaessa auttajatahon kanssa
 - rinnalla kulkeminen ja tukeminen

Huoleni poistuu

OLEN ERITTÄIN HUOLISSANI

- viimeistään
YHTEYDENOTTO
LASTENSUOJELUUN
- perheen voimavarat vähäiset
 - lapsen/nuoren fyysisten ja/tai psyykkisten tarpeiden täyttymisessä on puutteita
 - perheväkivalta

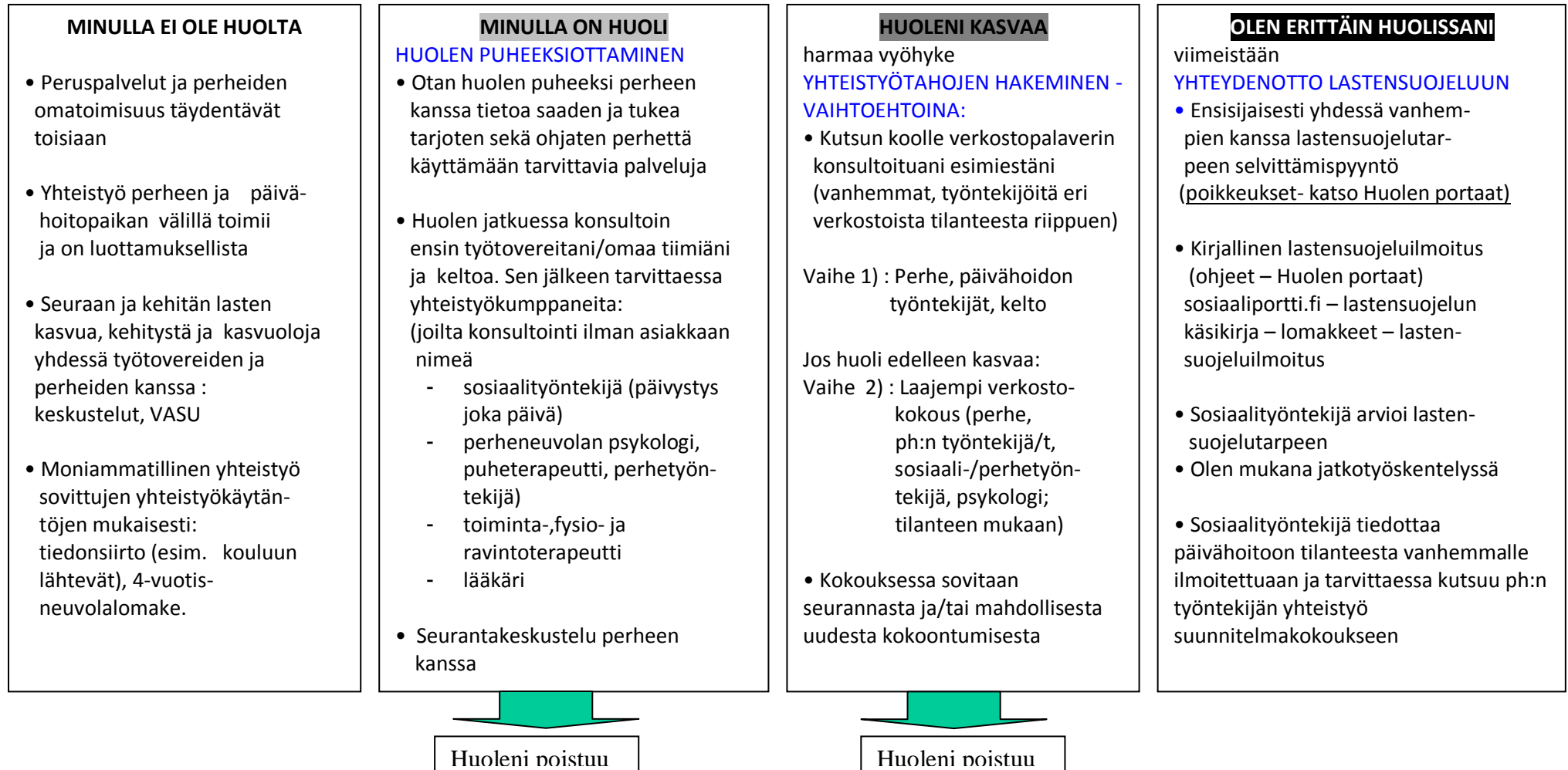
Huoli puheeksi
päättäväisesti perheen kanssa

Yhteydenotto
lastensuojeluun

Säilytetään yhteys
perheeseen

Varhainen puuttuminen Pieksämäen kaupungin peruspalveluissa/ päivähoidossa

Mittarina on työntekijän oma huoli lapsesta perheestä, ja tavoitteena on huolen väheneminen tai häviäminen.
OPAS HUOLEN PUHEEKSI OTTAMISEEN: HUOLI PUHEEKSI; OPAS VARHAISISTA DIALOGEISTA (STAKES, OPPAITA 60,2007)

PIEKSÄMÄEN KAUPUNKI / PÄIVÄHOITO 2012

HUOLEN PORTAAT

Lastensuojelutarpeen selvittämiskäytännöt ja lastensuojelu-ilmoituksen ohjeet Huolen Portaiden lopussa !!

1. EI HUOLTA LAPSESTA

Lapsi

Toimii ikätasonsa ja kehitysvaiheensa mukaisesti.
Selkeä päivärhythmi.
Fyysiset ja psyykkiset tarpeet on huomioitu.

Perhe

Perheellä ei suuria ongelmia: hoitoaikojen ilmoittelu unohtuu, varavaatteiden tuonti unohtuu. Ongelmista huolimatta ei suurta vaikutusta lapseen ja arki sujuu.
Luottamuksellinen yhteistyö toimii

Toimintakäytännöt

Normaalit yhteistyökäytännöt

- avoimet keskustelut lapsen asioissa – kasvatuskumppanuus
- lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmat
- hoitosopimus
- 4-vuotislomakkeen täyttö (tarvittaessa 3- tai 5-vuotislomake) ja yhteistyö neuvolan kanssa vanhempien luvalla

2. PIENI HUOLI

Pieni huoli käynyt mielessä, mutta luottamus omiin mahdollisuuksiin vielä hyvä.

Lapsi

Lapsi reagoi kehitysvaiheessaan hieman normaalia rajummin

- ”hitaat lapset”
- temperamentiltaan energiset ja vahvan ”oman tahdon” omaavat lapset
- uhmaikä

Lapsen käytös muuttuu

- uhmaikä tulee voimakkaana, mutta aikuinen tietää käytöksen johtuvan siitä
- voimakkaasti käyttäytyvä lapsi ”hiljenee”
- kiusaaminen

Pienillä arjen järjestelyillä saadaan arki sujumaan. Tilanne katsotaan selkeästi kehitysvaiheeseen liittyväksi / osaksi lapsen persoonallisuutta. Ongelmallinen toiminta satunnaista

Lapsi satunnaisesti

- itkuinen, surullinen, riitelevä
- syrjäänvetäytyvä
- epäsiisti

Perhe

Lapsen tilanteesta kerrotaan vanhemmille normaalien käytäntöjen mukaisesti ja mahdollisesti tiiviit, avoimet keskustelut vanhempien kanssa. Perhe tietää päivähoidon huolesta.

Vanhemmat eivät välttämättä reagoi lapsen tilanteeseen tai vähättelevät sitä.

Perheellä kriisejä, jotka vaikuttavat lapseen ja tieto hoitoon tulee lapsen kautta

- rajut riidat
- alkoholin väärinkäyttö
- vakava sairaus
- kuolemantapaus lähipiirissä
- uupuminen - masennus

Perheellä avuttomuutta eikä lähi- ja tukiverkostoa

Toimintakäytännöt

Seurataan lapsen tilannetta ja tilanne otetaan huomioon normaalien toimintatapojen kautta. Työntekijän normaali ohjaus ja opastus on usein riittävää.

Hoidossa tehdään myös tarvittaessa mahdollisesti erityisiä järjestelyjä lapsen tilanteen helpottamiseksi, mikäli normaalit toimintatavat eivät ole riittäviä.

Työntekijä, joka havaitsee huolen, on velvollinen toimimaan siten, että asiaan reagoidaan joko yksikön sisällä tai ottamalla yhteys yhteistyötahoihin. Ulkopuolinen konsultointi tapahtuu nimettömänä salassapitosäännöksiä noudattaen.

Ulkopuolisina asiantuntijoina voidaan käyttää:

- sostyö
- perheneuvola
- neuvola

Perheelle voidaan tarjota lisäpalveluja tueksi. Perhe voi päättää vapaaehtoisesti hakeutuuko palvelujen piiriin. Mikäli perhe haluaa palveluja tueksi, mutta itse ei osaa tai tohdi ottaa yhteyttä, voi työntekijä myös itse järjestää perheen suostumuksella asioita.

Päihdeongelmat:

- asiakas voi ottaa suoraan yhteyttä A-klinikkaan ja sopia käynneistä (asiakkaalle maksuton)
- voi ottaa yhteyttä myös sosiaalityöntekijään, jossa kartoitetaan tilannetta ja mietitään palveluita ja tukea
- mahdollisuus saada myös laituskuntoutuspalveluja, joihin tarvitaan maksusitoumus sosiaalitoimelta
- katkaisuhuolto sosiaalityön kautta, kun päihdeputki on saatava lakkautumaan
- voi hakeutua katkaisuun myös lääkärin vastaanoton kautta

Vanhempien uupuminen ja väsymys

- voidaan tarjota perhetyön palveluja
- perhetyöntekijä voi jalkautua perheen arkeen ja tukea arjessa selviytymistä
- voi saada myös keskusteluapua sosiaalityöntekijältä, jossa voidaan kartoittaa kokonaistilannetta
- yhteyttä voi ottaa perhetyöntekijään

Perheväkivalta

- voi saada keskustelu – ja terapia-apua Viola ry:ltä (voi ottaa itse yhteyttä, pitempiaikaiseen tukeen tarvitaan sosiaalitoimen maksusitoumus)
- miesten asema: kaikenlaiset miehen elämää ja isyyttä koskevat asiat; keskustelua, ohjausta ja tukea miehille mm. perheneuvolasta

Perheen sisäiset ristiriidat ja kommunikaatio

- asiakas voi ottaa yhteyttä Perheneuvolaan
- maksuton

Lapsen kehitykseen liittyvät asiat

- yhteys neuvolaan
- mahdollisuus lääkärikäynteihin
- psykologin palvelut
- puheterapia

Työntekijä seuraa perheen tilanteen kehittymistä. Ja antaa myös palautetta.

3. HARMAA VYÖHYKE

Huoli on lisääntynyt. Oma kyky selvittää tilanteesta on epävarma. Eriyisten järjestelyjen ja keskustelujen kautta ei ole saatu muutosta tilanteeseen. Työntekijä keskustelelee perheen kanssa konkreettisesti esiin tulevista ongelmista.

Lapsi

Lapsen kehitys ei ole ikätasoista

- fyysinen kehitys
- psykykinen kehitys

Lapsen olemus ihmetyttää

- seksuaalisuus korostuu
- mustelmat
- tarinat
- lapsen oirehtiminen lisääntyy
 - aggressiivisuus tai sulkeutuneisuus
 - haluton
 - fyysiset oireet esim. vatsakipu, päänsärky, joille ei löydy selitystä
 - jo kuivaksi oppinut alkaa kastelun

Perhe

Perheen voimavarat vähäiset ja vanhempien käyttäytyminen ja olemus huolestuttaa. Vastuuta lapsista kantavat sisarukset ja vaihtuvat aikuiset.

Epävarmuus perheen halukkuudesta yhteistyöhön.

Tukitoimenpiteet osoittautuneet riittämättömiksi tai perhe ei ole hakeutunut niihin.

Toimintakäytännöt

Lapsen etu ohjaa käytäntöjä.

Moniammatillisen yhteistyön käynnistäminen. Moniammatillisen yhteistyön käynnistämistä on yhdessä sovittu työyhteisössä ja kaikki ovat ymmärtäneet sen tarpeellisuuden. Otetaan yhteys siihen tahoon, johon asiat liittyvät.

- ehdotetaan perheelle palaveria niiden tahojen kanssa, joita asia koskee
- kutsujana se taho, jolla huoli noussut
- yksittäisen työntekijän vastuu siirtyy moniammatilliselle työryhmälle
- työryhmä arvioi itse toimintaansa
- työryhmässä sovitaan työskentelystä ja seurannasta
- yhteistyöstä tehdään kirjallinen suunnitelma
- työnjaosta ja vastuusta sopiminen

Mikäli perhe ei suostu moniammatilliseen yhteistyöhön, tulee arvioida tilannetta. Mikäli huoli muodostuu suureksi, tulee arvioidavaksi lastensuojeluilmoituksen tekeminen kohdan 4 mukaisesti.

4. SUURI HUOLI

Työntekijällä ei keinoa yksin selviytyä tilanteesta. Moniammatillinen yhteistyö ei ole käynnistynyt tai ei ole ollut mahdollista. Moniammatillinen yhteistyö ei ole tuonut toivottua muutosta asioihin.

Lapsi

Lapsen kehitys taantuu ja laajoja kehitysviiveitä. Ongelmia perustoiminnoissa.

Lapsella selkeitä merkkejä pahoinpitelystä.

Lapsella erilaisia vaikeita pelkotiloja.

Lapsi oirehtii jatkuvasti mm. aggressiivisesti muita kohtaan, keskittymiskyvytön ym..

Muut tahot jo mukana lapsen tilanteessa ja lapsi jo mahdollisten muiden palvelujen piirissä.

Lapsen tilannetta ei voida enää pelkästään seurata, vaan muutos parempaan tulisi tapahtua.

Perhe

Vanhemmat eivät reagoi millään tavalla päivähoidon suureen huoleen ja kieltäytyneet yhteistyöstä. Vanhemmilla kyvyttömyys selvittää asioista suhteessa lapsen käytökseen. Lapsen tilanne vaatisi vanhemmilta toimenpiteitä, joita eivät halua tai kykene tehdä. Lapsi ei kuitenkaan ole välittömässä vaarassa, joka vaatisi heti toimenpiteitä.

Vanhemmat saattavat jättää lapsen hakematta tai hakevat humalassa.

Toimintakäytännöt

Asiassa tehdään lastensuojeluilmoitus sosiaalitoimelle. Ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä työyhteisössä sovitaan yhteisesti menettelyistä. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä kerrotaan perheelle ja myös ilmoituksen perusteet. Vastuu asian selvittelystä siirtyy sosiaalitoimelle.

Menettelytapaohjeet tilanteisiin, joissa lasta ei haeta päivähoidosta sulkemisaikaan mennessä:

1. Päivähoidon työntekijä selvittää asiaa ensin puhelimitse vanhempien tai muun lähipiirin kanssa ja harkitsee keskustelun perusteella jatkotyöskentelyn asianmukaisesti.
2. Mikäli lapsen ”unohtamisen” syynä on vanhemman/vanhempien alkoholin tai muiden päihteiden käyttö tai jokin muu vakava laiminlyönti, tulee työntekijän ottaa välittömästi yhteyttä sosiaalipäivystykseen p. 112, josta asiaa hoidetaan eteenpäin. Päivystäjältä saa myös välittömät ohjeet, kuinka toimitaan ja hän alkaa tavoitella lapsen huoltajia. Tässä tapauksessa tehdään aina lastensuojeluilmoitus !
3. Mikäli vanhempiin tai muihin lasta mahdollisesti päivähoidosta hakeviin henkilöihin ei saada minkäänlaista yhteyttä, on soitettava sosiaalipäivystäjälle p. 112 ja neuvoteltava hänen kanssaan jatkosta.
4. Mikäli viivästymisen syynä on esim. vanhemman työeste, matkankulkuun liittyvä viivästys ja tiedossa on, että lasta tullaan hakemaan heti, kun se on mahdollista, mutta vanhemmilla ei ole sillä hetkellä ketään hakijaa hälytettävissä, voi tiedustella seuraavien yksiköiden senhetkistä tilannetta ja sopia yksikön ja lapsen vanhempien kanssa, mihin lapsi voidaan viedä odottamaan hakijaansa.

Iltahoitoa on tarjolla vuoropäiväkoti Virkussa, p. 044 588 2340, Kalevalankatu 38 sekä Lilliputti-ryhmässä p. 044 388 3833, Sompiontie 2 A, Naarajärvi

5. LAPSI VÄLITTÖMÄSSÄ VAARASSA

Muutos lapsen tilanteeseen on saatava heti ja välittömästi puututtava asioihin.

Toimintakäytännöt

Yhteys virka-aikana sosiaalityöntekijään ja klo 16 jälkeen sosiaalipäivystykseen 112 kautta. Tämän jälkeen tehdään lastensuojeluilmoitus omaan kuntaan.

LASTENSUOJELUILMOITUS KUN LAPSI ON PÄIVÄHOIDOSSA

(PÄIVÄHOIDON JA LASTENSUOJELUN YHT.TYÖSUUNNITELMAN MUKAISESTI)

1) Pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi

= **ENSISIJAINEN TOIMINTATAPA !!**

TEHDÄÄN YHDESSÄ VANHEMPIEN KANSSA

Mukana voi olla vanhempien luvalla lastensuojelun työntekijä

2) Lastensuojeluilmoitus

Ilmoitus tehtävä seuraavissa tapauksissa:

Pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö

ILMOITUS LASTENSUOJELUUN ILMOITTAMATTA VANHEMMILLE

Lapsen hoidon räikeä laiminlyönti

ENNEN KUIN ILMOITUS TEHDÄÄN, ASIASTA KERROTTAVA VANHEMMILLE

7. Lähteet

Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.

www.stakes.fi

www.sosiaaliportti.fi

http://kasvunkumppanit.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi

Käsikirja varhaiseen tukeen, Mikkelin kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi, lapsipalvelut

Lapspere, JJR-kuntien seudulliset lapsiperhepalvelut, Varhaista tukea lapsiperheille – sopimus siitä, että lasta ei jätetä.

www.joroinen.fi/tiedostot/Dokumentit/linkki_8.doc

Varhainen tuki ja moniammatillisuus, 2011, 24 sivua, Lastensuojelun keskusliitto

Lastensuojelulaki 417/2007, 12.2.2010/88

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

Sosiaali – ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste)

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-17905.pdf

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012 -2015, Opetus –ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>

8. Lait ja asetukset

www.finlex.fi

9. Kirjallisuutta ja linkkejä

Arnkil, Tom Erik & Erikson, Esa & Arnkil Robert (2000). Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Raportteja 253.Helsinki. Stakes.

Heinämäki Liisa (2005). Varhaista tukea lapselle - työväliseenä kehittämisvalikko. Oppaita 62. Helsinki; Stakes ja OKM

Kovanen Päivi (2003), VARSU, Varhaisen oppimaan ohjaamisen suunnitelma, Jyväskylä: PS-kustannus

käsitelmäärittelyä:

- **Lasten suojelu** = kaikkien aikuisten vastuulla olevaan toimintaa
- **Lastensuojelu** = sosiaalitoimelle osoitettu julkisen vallan tehtävä
- **Ehkäisevä lastensuojelu** = kunnan peruspalvelujen antama erityinen tai tehostettu tuki lapsiperheille